

Ο ΠΙΟ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓ

Ένα κακότυχο και κακορίζικο παιδί. Γιατί έμεινε την οικογένειά και τις γυναίκες. Τού κλωτσού και του μπάτσου. Όπου τον δέρνουν ενώ δεν έκλεψε και τόν ξαναδέρνουν γιατί... λέει την αλήθεια!... Τό μίσος του στά σκυλιά. Τρεις άτυχαι γάμοι. Η ευνουία του βασιλέως Καρόλου. Πώς την έχασε. Τά έργα του. Οι ερίάττες του. Ο θάνατός του, κτλ. κτλ.

ΠΙΟ δυστυχισμένος απ' όλους τους μεγάλους συγγραφείς του κόσμου, ίσως άσφαλώς ο Αύγουστος Στρίντμπεργ, ο μεγάλος Σουηδός μυθιστοριογράφος και θεατρικός συγγραφέας, που πέθανε τό 1912 σε ηλικία 63 ετών.

Ο Στρίντμπεργ ήνε ο άνθρωπος, για τόν όποιο μπορεί κανείς νά πη, ότι δέν έπέρασε ούτε μία μέρα της ζωής του εύτυχισμένη, από τότε που ένωισσε τόν έαυτό του. 'Ισως σ' αυτό νά συντέλεσε κ' ο μελαγχολικός, δύστροπος και άπαισιόδοξος χαρακτήρ του, αλλά τί μεγαλύτερη εφόνη την έχει ή οικογένειά του.

Η παιδική του ζωή ίσως έμαρτυρική. Κι' αυτό άκριθώς τόν έκανε νά μισή φεραρά την οικογένειά και τις γυναίκες.

«Ο οικογένεια! γράφει κάποι, που κανείς τό σπίτι έστία όλων των κοινοικών έλλοιωματων, και που είναι θεσμός έλαφίλης για τις γυναίκες, ή όποιες έχουν χαρακτήρα μεγάρας! Έτσι σφρηλατεί τό δεσμά των οικογενειαρχών, έου χρίζεις την κόλαση των παιδιών!...»

Και στό σπίτι των γονέων και του στή συγγενεία του σπία είχαν τόν Στρίντμπεργ τού κλωτσού και τού μπάτσου. Χαρακτηριστικό ήνε τό άκόλοθο περιστατικό :

Κάποτε που ο Στρίντμπεργ ήνε στο σπίτι μιας θείας του, έξηρανόση ξαφνα ένα μπουκάλι με κρασί. Όπως ήταν φυσικό, κατηγόρησαν αυτόν ως κλέφτη. Τόν έπιασαν λοιπό και επί ώρα πολλή τόν έδεσαν αλύπητα, φονιάζοντάς του :

— Πές την αλήθεια, τουλάχιστον. Πες ότι τό πήρες και θά σ' άρθσουμε φουρο.

Γιά νά γλιτώση απ' τό ξέλο, ο καίμένος Αύγουστος έκανε όπως τόν συμβούλευσαν. Είπε, ότι αυτός είχε πάρει τό μπουκάλι. Τότε όμως έπέσαν ένω έπάνω του, με μεγαλύτερη μανία από ποίν, και τόν έπιασαν κυριολεκτικά στό ξέλο!... Όταν πού έβασέθηκαν νά τόν δέρνουν και τόν άφρισαν νά ξαναση, ο μικρός Αύγουστος τούς άφραστισε ότι ούτε είχε πάρει, ούτε ήξερε καν τί έγινε τό μπουκάλι.

Τά λόγια του όμως αυτά δέν τόν άφείλσαν. Οι οικείοι του τόν ξανάδερναν, λέγοντάς του ότι δέν ήταν μόνον κλέφτης, αλλά και... ψεύτης!...

Από τά μικρά του έπισης χρόνια, ο Στρίντμπεργ αίσθανόταν μία άλλόκοτη ουστολή δάρας βρισκόταν μπροστά σέ γυναίκες και πρό πάντων μπροστά σέ κορίτσια. Γι' αυτό άπέφυγε νά συναναστρέφεται με νέες και δέν είχε καθόλου έρωτικές έπιτυχίες στό ζωή του.

Έκτός των γυναικών, ο Στρίντμπεργ μισούσε και τά σκυλιά, των όποιων δέν μπορούσε νά ίσποφρή ούτε την παρουσία, ούτε τά γαργιλιατά. Από τότε μάλιστα που ή πρώτη του γυναίκα έπηρε σπία ένα σκυλιά 'Ισπανικής ράτσας και τό περιέβαλε με λατρεία, τό μίσος του συγγραφέως για τά σκυλιά έφτασε στό κατακόρυφο.

Όταν έτέλειστο τό Γυμνάσιο, ο Στρίντμπεργ διορίσθηκε δάσκαλος, αλλά άπέφυγε στό έπάγγελμα αυτό και θέλησε νά σπουδάση ιστορική. Και έτσι όμως δέν είχε μεγαλύτερη έπιτυχία και νύχιονα έφυγε απ' τό Πανεπιστήμιο χωρίς δίπλωμα. Έγινε έτσι ήτοποιός και άπια μωσικός.

Η άποτυχία του έγιναν άφορημύ νά τού ριχτούν οι συγγενείς του και νά τού φρονάζουν διαρκώς, ότι δέν ήταν ικανός για τίποτε.

Ο Στρίντμπεργ ήταν ήπεροβολικά εύαίσθητος, μέχρις ήτορισμού εύαίσθητος. Με τό παραμυρο τό έρχόταν ή σκέψης ν' αυτοκτονήση. Κάποτε, έπειδή στό θέατρο που έπαιζε, άρνήθηκε ο ρεζίσσορ νά τού δώσει ένα ρόλο που έζητησε, έπηρε μία μεγάλη πασιτίλια όποιον για ν' αυτοχειριστή. Επύχως όμως τόν άντελήθησαν έρωτικός και τόν χάνισαν. Αργότερα πάλιν, μόλις έμαθε ότι ένας φοιτητής γνωστός του αυτοκτόνησε, πήρε κ' αυτός πρωσικό δού για ν' αυτοχειριστή. Και την φράά όμως αυτή έσώθη.

Στό μεταξύ αυτό έγραφε θεατρικά έργα. Τό πρώτο του έργο με τόν τίτλο «Στη Ρώμη», παχτηκε στό 1870 σ' ένα θέατρο της Στοκχόλμης, στό όποιο εργαζόταν κ' αυτός ως ήθοποιός. Ο Στρίντμπεργ έπαιξε ένα από τούς ρόλους του έργου τον αυτό. Κατά την διάρκεια όμως της πρώτης παραστάσεως, ο συγγραφέας βόηκε τόσα λάθη στό έργο του και τόσα ελαττώματα, ώστε κατελήθη από άδηία. Άφρησε λοιπόν στη μέση τό ρόλο του κ' έφυγε απ' τό θέατρο. Έχρησάτηρε δέ νά βάλουν κάποιον άλλο ήθοποιό νά παίξη τό μέρος του.

Τό δεύτερο έργο του Στρίντμπεργ είχε μεγάλη έπιτυχία. Ο βασιλέως της Σουηδίας, Κάρολος 15ος, που ήταν και ποιητής, και που παρενέθη στην προεμέρα, έφώναζε τόν συγγραφέα στό θέατρο του, τόν συνεζήσε θεομά και τού άπένεμει και μία ισόδια έπιχορήγηση. Έπειτα όμως από κάποιον χαρμό, ή έπιχορήγησή έκάτη ξαφνικά. Έδηλώσαν δέ στον συγγραφέα, ότι καλά θά έκανε νά ιω ξαναεμφανισθή μπροστά στον βασιλέα, χωρίς όμως νά τού ποίν και τό λόγο. Μόνον έπειτα από δέκα χρόνια έμαθε ο Στρίντμπεργ, ότι ή ξαφνική έκείνη δυσμενεία τού βασιλέως όφειλετο εις τό ότι μερικοί έχθροί του είχαν κατηγορησει στον Καρλό, άποδιόντες σ' αυτόν μερικούς στίχους έναντιον τού βασιλέως, που έδημοσιεύτηκαν άνομήτως σέ μία έφημερίδα.

Έντοιαεταξό οι έχθροί του Στρίντμπεργ δέν έπαρναν νά τόν καταδύσκουν. Τόν κατήγγειλαν μάλιστα και επανάληψαν για τά έργα του, εβλασφημίας και «Παντρεμένους». Και άδυσώδησε βέβαια, αλλά ή δικες ατέες έγιναν άφορημύ νά μην παίξουν πού τά έργα του οι δεισθηνοί των θεάτρων της Στοκχόλμης.

Οι διωγμοί και τ' άλλεάλληλα άτυχήματα, μεγάλωσαν την μελαγχολία και την άπαισιόδοξη του Στρίντμπεργ και τόν έκαναν πιο μισάνθρωπο. Παράλληλος ήτορξε έξαιρετικά άτυχής και ως σέξνος. Η πρώτη του γυναίκα, βαρωνίς Βράγγελ, τού έηρησε κυριολεκτικά τό ψέφο στό χέλι, και πολύ γρήγορα κατέληξαν στό δικαστήριο των διαζύγιων, μέσα στό όποιο είχε προταχίσει τό ειδικόλλό της. Πραγματικά την βαρωνίσσα Βράγγελ, ο συγγραφέας την πρωτογνωρισε σέ μία συνεδρίαση τού δικαστηρίου αυτού. Ο Στρίντμπεργ βρισκόταν εκεί ως άπεισιόδοξος κάποιος έφημερίδοξ, ή δέ βαρωνίσσα για νά πάρη τό διαζύγιο άπο τόν πρώτο της άντρα.

Η δεύτερη γυναίκα τού Στρίντμπεργ δέν ήταν καλύτερη απ' την πρώτη κ' ένα χρόνο μετά τό γάμο τους, άφού τόν έκανε νά ίσποφρή χίλια δυο μαρτύρια, τόν άφρησε κ' έπήγε στους γονείς της. Παρ' όλα αυτά, ο Στρίντμπεργ της έγραψε ένα οργανητικότατο γράμμα, στό όποιο την έκέτευε νά ξαναγυρίσει κοντά του, τονίζοντάς της ότι δέν είχε κανένα παράπονο έναντιον της. Έκείνη όμως ήτάβαλε άτηνον διαζύγιο. Παρουσάσας μάλιστα στό δικαστήριο τό γράμμα του για ν' άποδείξη, ότι έφταγαι αυτός κ' ότι ή ζωή της μαζί του ήτορξε μαρτυρική.

Η διαγογή της αυτή λίανησε βαδειά τόν άτιχο τόν Στρίντμπεργ, ο όποιος έπαθε δειπνάντη νευρασθενείαν και μανία καταδιώξσεως. Έβόμψε ότι τόν κληροδύσε κάποιος φίλος του, με την γυναίκα τού όποίου είχε κάποτε σχέσεις, στον ύπνο του τόν έδουάινεσαν εριάττες!

Μία μέρα είδε στό Παρίσι μία παρκαάσα στην χορηγή τού καιπαρηόθ της Παναγίας και τό έδεύασε ως κακόν οινόνο. Με την πεποίθησι δέ ότι ήταν καταδικασμένος νά πεθάνη, έφυγε από τό Παρίσι, για νά γλιτώση. Άλλοτε πάλι, έπειδή ένα πουλίνα έπήγε κ' έκάθησε για μία στιγμή έπάνω τού χειρόγράφου του, την ώρα που έγραφε, τόν έπιασε τρεμόλινα κ' έφυγε απ' την πόλι που βρισκόταν, με τό πρώτο τρένο.

Χίρις στον ήπεραιόσθητο χαρακτήρα του ίσως, ο Στρίντμπεργ είχε και τό χάρισμα της διασθήσεως και της νοουμαντίας, με τά όποια κατέληησε τούς φίλους του και τούς μελετητάς τόν τηλεπαθητικών φαινομένων, οι όποιοι έπήγιναν και τόν παρακολουθούσαν.

Τό 1901 παντρεύτηκε για τρίτη φορά, αλλά ούτε και στον γάμο

Ο Αύγουστος Στρίντμπεργ (Σκίτσο Γερμανού (ζωγράφου)

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΗΣ CHARLETTE GILLAIN—ROUSSEAU

Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΙΑΚΩΒΟΣ, 30 ετών.
ΙΩΑΝΝΑ, 25 ετών.

(Σ' ένα άντιβαλμο. Η Ίωάννα εινε εξαπλωμένη σ' ένα νιβάκι. Μπαίνει ξαφνα σ' Ιάκωβος πολύ ταραγμένος).

ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα! Είσαι καλά; Και η Γκάμπυ; Πού εινε; Πού εινε η Γκάμπυ; "Α! Δέν μορσις νά φανταστής πόσον είμαι άνησυχός από τη στιγμή που έμαθα τó δυστύχημα! Δέν ήξερα ακριβώς τις λεπτομέρειες. Έμαθα μόνον ότι καθώς πηγαίνατο με τó αυτοκίνητο, η Γκάμπυ κ' εσύ, τó αυτοκίνητο έπεσε μέσα σ' ένα γυροδ...
ΙΩΑΝΝΑ.— Ναι... Και χτυπήσαμε η Γκάμπυ κ' εγώ. Έγώ έλαφρά...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Άχ, Θεέ μου! Κι' η Γκάμπυ, η Γκάμπυ;...
ΙΩΑΝΝΑ.— Γιατί κάνεις έτσι; Δέν ενδιαφέρσαι λοιπόν καθόλου για μένα; Μόνον η Γκάμπυ σ' ενδιαφέρει;
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Με παρεξηγείς, αγάτη μου. Ένδιαφέροναι για την Γκάμπυ γιατί εινε αδελφή σου. Λοιπόν; Χτύπησε; Σοβαρά; Σοβαρά είστε;
ΙΩΑΝΝΑ. (λυπημένη).— Άν χτυπήσα εγώ σοβαρά δέν θ' ανησυχούσες τόσο 'Ιάκωβε...
ΙΑΚΩΒΟΣ. (μη προσέχοντας στα παράνοια της).— Δέν μπορώ νά λδό την Γκάμπυ; Για μία στιγμή μόνον... Μία στιγμή...
ΙΩΑΝΝΑ.— Δέν μπορεις. Εινε βαρεια πληγωμένη.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Βαρεια! Θεέ μου!...
ΙΩΑΝΝΑ.— Την αγαπάς λοιπόν τόσο πολύ;
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Την αγατώ, σάν αδελφή μου. Δέν εινε η αδελφή σου; Η αδελφή της άραθωνιαστικιάς μου;
ΙΩΑΝΝΑ.— Η άραθωνιαστικιά σου είν' εγώ, 'Ιάκωβε. Μά η αγαπημένη σου εινε η Γκάμπυ.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα!
ΙΩΑΝΝΑ.— Σόπα! Δέν την αγαπάς σάν αδελφός. "Οχι. Τό έγω μαντεύει πού καινού...
ΙΑΚΩΒΟΣ. (πολύ ταραγμένος).— Ίωάννα! Φαντάστηκες...
ΙΩΑΝΝΑ.— Δέν φαντάστηκα τίποτα. Κατάλαβα. Ένοιωσα. Άχ, 'Ιάκωβε. 'Ιάκωβε!...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα! Τί λόγια είν' αυτά;... Μ' άδικεις, αγάτη μου.
ΙΩΑΝΝΑ.— Σόπα... Την αγαπάς, νά την αγαπάς...
ΙΑΚΩΒΟΣ. (σφυγγίζοντας έν ιδρωτά του).— Τέλος πάντων, άκουσέ με, σέ παρακαλώ, σέ ικετεύω; Άφρσέ με νά την δώ, θέλω νά την δώ...
ΙΩΑΝΝΑ.— 'Ο γιατρός άτηγόρευσε τις συγκινήσεις. Θά της έκαναν κακό...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Μιά στιγμή μόνον.
ΙΩΑΝΝΑ.— "Οχι! Δέν θέλω νά την δώς.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Σέ παρακαλώ, 'Ιωάννα.
ΙΩΑΝΝΑ.— Είλα: "Οχι! Έστρεπε μάλιστα νά μήν τολήμης νά μου εγρήσθης ένα τέτοιο πράγμα. Γιατί με πληγόνεις, 'Ιάκωβε;
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Σου όρκίζομαι ότι δέν είμαι ένοχος. Με παρεξηγείς.
ΙΩΑΝΝΑ.— Λές ψέμματα! Την αγαπάς! Την αγαπάς σάν τρελλός. Της έχεις δώσει ήδη την καρδιά σου, την σκέψη σου...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα!... Μου ξεσκιζεις την καρδιά...

ΙΩΑΝΝΑ.— Μήν κάνης έτσι... Πρέπει νά γίνη αυτό πού είπα...

ΙΩΑΝΝΑ.— Κι' η δική μου φτωγή καρδιά; Αυτή δέν ξεσκιζεται; Δέν ματώνει; Εινε χαρμός τώρα πού έγω καταλάβει πώς δέν μ' αγαπάς. Και σήμερα πειά βεβαιώθηκα άπολύτως. Άγαπάς μάν άλλη. Κι' η άλλη αυτή εινε η αδελφή μου!... Έγώ όμως σ' αγατώ πάντα, 'Ιάκωβε! Και δέν θα αποχωρήσω. Δέν θα σ' αφήσω νά σέ πάρη μια άλλη, έστω κ' άγ αυτή η άλλη εινε η αδελφή μου.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα, άφρσέ με νά την δώ. Άφρσέ με...
ΙΩΑΝΝΑ.— Λοιπόν έμαθα άρετά πειά. Βεβαιώθηκα καλά για κείνο πού άμφεβάλω ως χτές ακόμα. Άρετά δέ σέ βασάνισα και σένα. Λοιπόν, η Γκάμπυ δέν εινε βαρεια χτυπημένη, όπως σου είπα. Δέν κινδυνεύει. Πρέπει μόνον νά μείνη δύο βδομάδες στο κρεβάτι.
Αυτό εινε δλο...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— "Α! Δόξα σοι ό Θεός!...
ΙΩΑΝΝΑ.— Πόσο την αγαπάς!... Έμένα δέν μ' αγαπάσες ποτέ ήστω. Μά εγώ... εγώ σ' αγαπάω στον τρελλή και δέν θα παραχωρήσω στην Γκάμπυ, έστω κ' άν σ' αγαπά κι' αυτή όσο κ' εγώ, πού πολύ άπ' ότι σ' αγατώ εγώ.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Μ' αγαπά η Γκάμπυ; Λές άλήθεια, 'Ιωάννα;
ΙΩΑΝΝΑ.— Έ, λοιπόν νάι. Μάθε τó από μένα. Την νύχτα χτές παρμιούσε κ' έλεγε: —«'Ιάκωβε... Σ' αγαπά!... Μά δέν πρέπει... Δέν πρέπει... Είσαι άραθωνιαστικός της αδελφής μου. Κι' όμως σ' αγατώ, ώ πόσο σ' αγατώ...»
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Τά έλεγε αυτά η Γκάμπυ;
ΙΩΑΝΝΑ.— Είσαι ευντυχισμένος γι' αυτό. Δέν είν' έτσι; Σκληρό!... Άπονε!...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Συγχώρησέ με, καλή μου 'Ιωάννα. Συγχώρησέ με...
ΙΩΑΝΝΑ.— Θεέ μου, νάι, πρέπει νά σάς συγχωρήσω και τούς δύο. Μά σ' αγατώ, 'Ιάκωβε, σ' αγατώ! Δέν μπορώ... δέν έχω τη δύναμη νά σ' αφήσω νά μου φτύσεις! (Κλαίει).
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Λοιπόν άκουσέ με, 'Ιωάννα, δέν θέλω νά σέ κάμω δυστυχισμένη. Θά σέ πάρω και θά φύγωμαι μακριά.
ΙΩΑΝΝΑ.— Άλλοίμονο!... Και τί σημασία θάχη τó ότι θά ήρθε και μακριά της; Η σκέψης σου, η ψυχή σου θά εινε έδώ... Θά εινε σιά μου ένα σωμα μόνον, χωρίς ψυχή... (Σκεπταται για λίγη ώρα κ' έξαρνα λέει σάν ν' έλεγε άποτόμως, φωτισμένη πειά από ένα υπέρογο φώς). 'Ιάκωβε! Ήμουν κακή. Συγχώρησέ με... Δέν σ' αγαπάσα όσο έστρεπε ίσως. Γι' αυτό πρέπει νά θυσιαστώ. Νάι, πρέπει... Την αγαπάς την Γκάμπυ και σ' αγαπά. Τι φταίει γι' αυτό σεις, φτωγά παιδιά! Τι φταίει άν δέν μπορσατε ν' άντισταθήτε στην τρομερή δύναμη τού έρωτα;... Λοιπόν... τó άποφάσισα. Θά σού δώσω πίσω τó λόγο σου, 'Ιάκωβε. Δέν είμαι πειά άραθωνιαστικιά σου...
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Φτωγή μου 'Ιωάννα, τί λόγια είν' αυτά πού λές;
ΙΩΑΝΝΑ.— Νάι, από σήμερα η άραθωνιαστικιά σου εινε η Γκάμπυ!
ΙΑΚΩΒΟΣ.— "Οχι, όχι, δέν θέλω νά θυσιασθής, 'Ιωάννα. (Άκουμπάει στό τζάκι και σκούβει τó κεφάλι του άπλημισμένος).
ΙΩΑΝΝΑ.— Μήν κάνεις έτσι. Πρέπει νά γίνη αυτό πού είπα...
ΙΑΚΩΒΟΣ. (σηκωνόμενος).— Κι' εσύ;... Έσού τί θά γίνης, φτωγή μου 'Ιωάννα;
ΙΩΑΝΝΑ.— Ξέρεις ότι από την οικογένειά μας δύο γυναίκες νées κ' άμορφες έγιναν καλόγριες. Θ' ακολουθήσω κ' εγώ τó παράδειγμά τους.
('Ο 'Ιάκωβος θέλει νά φιλήση τά χέρια της. Η Ίωάννα τόν σπρωχνει έλαφρά).
— Μή μ' αγριζεις! Άνίκη πειά μόνον στον Θεό. Πήγαυε νά δής την Γκάμπυ. Πρόσεξε όμως... Μή την συγκινήσης... Μή την ταράξης... Έχει ακόμα λίγο πνεύτο. Μην της πής ακόμα τίποτα. Άλλωστε κ' εγώ δέν θα φύγω τώρα άμέσως. Εινε χρέος μου νά μείνω σιά της ως πού νά γίνη εντελώς καλά.
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Ίωάννα! Μή φύγης... Μείνε μαζί μου.
ΙΩΑΝΝΑ.— Θά μείνω όσο πρέπει μόνον... Κι' όταν πειά φύγω, τότε... τότε θά προσέξωμαι για την ευντυχία σας. Μά κ' εσύ... κ' εσύ νά με θυμάσαι κάποτε, 'Ιάκωβε... Έτσι σάν μία παιδιά νη... (Κλαίει παρακωτικά).
ΙΑΚΩΒΟΣ.— Θά σέ θυμάμαι σάν έναν άγγελό, καλή μου 'Ιωάννα. Σάν μάν άγία!... Πάντα θά σέ θυμάμαι... (Σκύνει δακρυσμένα και της φιλεί τó χέρι).

τον αυτό στάθηκε ευντυχισμένος. Στά 1904 πήρε, για τρίτη φορά, διαζύγιο.

Ένωμεταξύ, χωρίς στίς θοισμειντικές επιτυχίες πού εχχαν τά έργα του στο Παρίσι, στο Βερολίνο και στα άλλα μέρη τού κόσμου, οι συμπαιρωτά του άρχισαν ν' αναγνωρίζουν την άξία τού μεγάλου συγγραφέως.

Τόν Ίανονάριο τού 1912 όλόκληρη η Σουηδία έώρταξε μ' έξαιρετική επισιμότητα την 6ην επέτειον των γενεθλίων τού Στρίντμπεργ. Στίς γιορτές αυτές μόνον ό Στρίντμπεργ δέν πόρεσε νά παρευρεθί. Ήταν κατάκοιτος κ' έπέλεγε με τó χάρο. Έπειτα δέ από μερικές βδομάδες πέθανε κ' έφυγε για πάντα άτ' τόν κόσμο αυτό, όπου δέν έγνώρισε ούτε μία μέρα ευντυχισμένη.